

Minu keel kõlab: eesti keele õpe eesti peres ja laagris

2011 Tallinn

Koostanud ja toimetanud: Lianne Ristikivi, Urmo Reitav

Tekstide autorid: Kristiine Vahtramäe, Lianne Ristikivi, Maret Annuk,
Marge Toome, Urmo Reitav

Väljaandja: Integratsiooni ja Migratsiooni Sihtasutus Meie Inimesed
Kirjastus: Tasuta Vihik OÜ
ISBN: 978-9949-9083-7-0

Integratsiooni ja
Migratsiooni Sihtasutus
Meie Inimesed

KULTUURIMINISTEERIUM

HEAD LUGEJAD,

Käesolevast väljaandest leiate põneva ja ülevaatliku analüüsi eesti keele õppest väljaspool igapäevast koolikeskkonda ehk mitteformaalse hariduse osana. Integratsiooni ja Migratsiooni Sihtasutus Meie Inimesed teeb tänuväärset tööd, toetades erinevaid tegevusi eesti keele õppeks – olgu need tavapärased keelekursused või suvised keelelaagrid, tööjõuvahetused ja pereõpe, mis aitavad osa saada Selle Maa kultuurist, kommetest, väärtushoiakutest ja elulaadist. Mitteformaalses keeleõppes on sihtasutus olnud koostöövõrgustike loojaks ning kodanikualgatuse mootoriks.

Hea meel on tõdeda, et arusaam keelest kui grammatika- ja sõnavaratundmisest on asendunud mõistmisega, et keel on suhtlemisvahend. Keeleoskus avardab hariduse omandamise ja meelepärase töö leidmise võimalusi, loob suhtlusvõrgustikke, on võti usalduse ja poolehoidu võitmiseks. Keele heaks omandamiseks vajalik motivatsioon tuleneb paljuski õppuri silmaringist, isiklikest kogemustest ja positiivsetest hoiakutest seatud eesmärgi suhtes. Et keel ladusalt kõlaks, on sageli vaja avada meeled ja seejärel võita esmalt kättesaamatutena näivad mäetipud.

Eesti on maailma silmis väike riik ja väike rahvas. Elame ajas, kus aeg muudab meid ümbritsevat maailma kiiremini kui kunagi varem. Erinevate keelte oskus aitab toime tulla üleilmastunud majanduse väljakutsetega, olla mobiilne tööturul.

Eestis elavatele rahvusrühmadele on loodud võimalused säilitada oma emakeelt ja kultuuri. Samas on üha enam tõstatumas siin elavate inimeste jaoks ühisosa leidmine, omavaheliste kontaktide loomine ja suhtluse toetamine. Üheks eestimaalasi siduvaks lüliks on eesti keele oskus. Noortelaagrid ja individuaalõpe on hea võimalus toetada edasipürgijaid keele omandamise keerulisel teel.

Täna väljaande koostajaid ning kõiki, kes on andnud omapoolse panuse eesti keele õppe arendamisse möödunud aastakümnete jooksul.

Anne-Ly Reimaa
Kultuuriministeriumi asekancler

EESSÕNA

Noorte aktiivne osalemine ühiskonnaelus on üks olulisi märksõnu Eesti riigi arengu jaoks. Just noored on need, kes on tulevikus ühiskondlike väärtushinnangute ja hoiakute kujundajad. Ümbritseva elu mõistmiseks on noortel Eestis oluline riigikeele valdamine ja võimalus suhelda aktiivselt oma erinevatest rahvustest eakaaslastega.

Vene õppekeelega koolides õpib Eestis ligi viiendik õpilaste koguarvust. Nende noorte eesti keele valdamise tase tõuseb iga aastaga, sest tõhustub nii eesti keele õpe, eestikeelne aineõpe kui suureneb õpilaste endi motivatsioon eesti keele taseme tõstmiseks.

Keeleõpe on valdkond, mis vajab pidevalt toetust praktika näol, et koolitunnis omandatu ei jääks pelgalt grammatikatabeli vormi, mis reaalses elus keeruliselt rakendatav on. Üks edukamaid vorme noorte toetamisel olemaks aktiivsed suhtlejad eesti keeles ja eestikeelses keskkonnas on koolivälised keeleõppeprojektid.

Laagrites ja peredes eestikeelsete eakaaslastega suheldes paraneb nii noorte keeleoskus kui tekib võimalus leida endale sõpru teisest rahvusest. Sellisest suhtlemisest on vastastikku kasu kõigil osapooltel, sest tõuseb teisest kultuurist ja keeleruumist inimeste mõistmise võime, mis omakorda suurendab sallivust.

Siinkohal soovin tänada kõiki, kes on laagrite ja pereõppe korraldamisel panuse andnud – õpetajaid, peresid, koordinaatoreid, lapsevanemaid. Noortele soovin aga tuult tiibadesse ja julget pealehakkamist erinevate keelte õppimisel ja arendamisel.

Irene Käosaar

Haridus- ja teadusministeeriumi üldhariduse osakonna juhataja

SISUKORD

SISSEJUHATUS	6
KOOLIVÄLISE KEELEÕPPE PROJEKTIDE ÜLEVAADE	7
TOETATUD KEELELAAGRITE JA PEREÕPPE PROJEKTID	8
EESTI KEELE LAAGRITE JA PEREÕPPE TÕHUSUSE UURING	19
KOOLIVÄLISE KEELEÕPPE TUNNUSMEETODID	27
LAAGER	28
NOORTELT NOORTELE KOOLITUSMEETOD KEELELAAGRIS	30
MITTEFORMAALNE ÕPPIMINE KOOLIVÄLISES KEELEÕPPES	33
PRAKTILISED NÄITED KOOLIVÄLISE KEELEÕPPE KORRALDAMISEST	36
NARVA 6. KOOLI KEELELAAGRITE KOGEMUSEST	37
TALLINNA LAAGNA GÜMNAASIUMI SUVELAAGRID	41
PEREÕPE 2010. AASTAL ÜLE EESTIMAA	42

SISSEJUHATUS

Eesti keele õpe eesti peredes ja laagrites on üks populaarsemaid integratsiooni valdkonna tegevusi 1998. aastast. Tuhanded Eestimaa noored ning pered on osa saanud koolivälistest keeleõppe tegevustest.

Laagrite korraldajad, koolid, keeleõpetajad, laagrite kasvatajad, pered ja noored on loonud hulgaliselt meetodilist materjali, arendanud mängu ja loovülesandeid, et toetada Eestis elavate noorte riigikeele omandamist. Ühiselt koos veedetud aeg ning saadud kogemused on aidanud suurendada üksteise mõistmist ja sallivust. Nii on tuhanded eestimaalased tundnud koolivälise keeleõppe projektide kaudu ühtse kogukonna puudutust.

Tegevuste käigus on kujunenud tähendused noortelt noortele koolituse ja mitteformaalse õppimise mõistetele keeleõppes.

Siinkohal on toodud ülevaade koolivälises keeleõppes toimunud, et innustada ja julgustada eesti keele õppe läbiviimist. Julgus proovida, kasutades selleks kvaliteetseid juhiseid, oskus enda üle nalja heita ning võime tehtust õppida annab ehk paljudele tõuke panna enda ja teiste keel kõlama.

Trükise väljaandmist toetab Eesti Vabariigi Kultuuriministerium.

KOOLIVÄLISE KEELEÕPPE PROJEKTIDE ÜLEVAADE

TOETATUD KEELELAAGRITE JA PEREÕPPE PROJEKTID	8
OSALEJAD	11
PEREÕPPE PROJEKTID	13
KEELEÕPPELAAGRITE PROJEKTID	14
EESTI KEELE LAAGRITE JA PEREÕPPE TÕHUSUSE UURING	19
EESTI KEELE OSKUSE ARENDAMINE LAAGRI- JA PEREÕPPES	20
NOORTE SOTSIAALNE JA KULTUURILINE ARENDAMINE	
LAAGRI- JA PEREÕPPES	22
OSAPOOLTE RAHULOLU	24

TOETATUD KEELELAAGRITE JA PEREÕPPE PROJEKTID

Koostamisel kasutatud Integratsiooni ja Migratsiooni Sihtasutuse Meie Inimesed andmeid ning Lauri Frei 1998-2008 koolivälise keeleõppe projektide analüüsi

Laste ja noorte suvised keelelaagrid ja pereõppe projektid on ilmselt tundumad lõimumistegevused Eestis. Suvise keelepraktika eesmärk on anda noortele võimalus täiendada oma eesti keele oskust koolivälises keskkonnas. Projektide kaudu on eesti keelest erineva koduse keelega Eestis elavad noored vanuses 7-18 eluaastat saanud harjutada ja täiendada oma eesti keele oskust vahetu suhtlemise kaudu eestlastest eakaaslastega, elada eesti peres ning tutvuda eestlaste igapäevaelu ja kultuuriga. Samuti tutvustada eestlastele oma kultuuri ja igapäevaelu kombeid. Keelelaager erineb tavalisest laagrist eelkõige selle poolest, et kõik laagris toimuv teenib keeleõppe eesmärki. Üldjuhul suhtlevad kõik (ka laagri personal) laagrilistega eesti keeles. Lisaks võtavad laagrist kindlasti osa tugiõpilased, kelle kodune keel on eesti keel ning kellel on noortelt noortele meetodil keeleõppe läbiviimises tähtis roll. Iga laagrisse tulija peaks teadma, mis teda ees ootab, ning tahtma eesti keelt õppida või abistada kaaslasi selle õppimisel. Pereõppes elab eesti keelest erineva koduse keelega laps valdavalt kahe nädala jooksul eesti peres, kus ta saab suhelda pereliikmetega ja osa võtta igapäevasest pereelust.

Integratsiooni ja Migratsiooni Sihtasutus Meie inimesed ehk MISA (varasemate nimedega Mitte-eestlaste Integratsiooni Sihtasutus ja Integratsiooni Sihtasutus) on toetanud eesti keele õppele suunatud keelelaagrite ja pereõppe korraldamist 1998. aastast. Rahalised vahendid selleks on tulnud välisfinantseerijatelt, sh Põhjamaade/ Suurbritannia/ ÜRO Arenguprogrammist (1998-2004), Euroopa Liidu Phare programmist (1999-2005), Euroopa Kolmandate Riikide Kodanike Integreerimise Fondist (2010) ning riigieelarvest Haridus- ja Teadusministeeriumi, Siseministeeriumi, Põllumajandusministeeriumi (2000-2002), Riigikantselei (2006-2008) ja Kultuuriministeeriumi kaudu (2009-2010).

Koolivälise keeleõppe projektide raames on toetust antud keelelaagrite ja individuaalse pereõppe korraldamiseks, kuid vahepeal on olnud kasutusel ka perelaagri mõiste. Perelaagrina käsitleti tegevusi, kus lapsed majutusid peredes, kus toimus ka põhiline keeleõpe. Samal ajal pakuti lastele ühist tegevusprogrammi ja formaalset keeleõpet väljaspool perekonda. Näiteks korraldasid suuremahulisi perelaagreid 2000. aastal MTÜ Peipsi Järve Projekt (hilisema nimega MTÜ Peipsi Koostöö Keskus) Põlvamaal Räpina ümbruses ning 2002.-2003. aastal Narvas tegutsev MTÜ Lapsele Oma Kodu. Perelaager on oma olemuselt sarnane linnalaagrile, kus tavaliselt laps ööbib kodus, kuid teatud ajaperioodil osaleb püsivalt hommikust õhtuni ühtses programmis.

Pereõppe projektides on pereõpet korraldatud samaaegselt teatud perioodil 6 – 280 noorele. Keelelaagri projektides on ühe projekti raames läbi viidud ka mitu laagrivahetust, mistõttu ei pruugi projektis osalejate arv alati kajastada laagris osalejate arvu (nt mõni laps on osalenud mitu vahetust ning on arvestatud projektis osalejana mitu korda). Laagreid on korraldatud 5 – 240 noorele. 2000ndate aastate alguses toetati ka väga suurte laagrite korraldamist, mille eesmärgid kattusid lõimumisprotsessi eesmärkidega siiski vaid osaliselt.

2010. aastal toetati uue tegevusena eesti keele õppe korraldamist noorte suvelaagrites. Sellise õppe puhul on noor tulnud osalema tavalaaagrisse ning keeleõpe toimub lisaks põhiprogrammile. Keeleõppes võivad osaleda ainult teatud grupp laagrilistest või kogu laager. Õpe peab olema selgelt eesmärgistatud ja kestma vähemalt kuuel järjestikusel päeval.

Pereõppe kestus on olnud erinevatel aegadel ühe lapse jaoks 3 – 60 päeva (vt tabel 1). Pereõppe 3-7 päevased vahetused aastatel 2000-2002 toimusid kooliaasta sees. 2002. aastal erandlikult pikalt (60 päeva) kestnud pereõppes osalesid lastekodude lapsed. Andmete puudulikkuse tõttu ei kajastu tabelis 1 täielikult 1998. aasta pereõppe ja enamike keelelaagrite projektide andmed.

Keelelaagri vahetused on toimunud 4 – 21 päevastena. Seejuures aastatel 2000-2003 toimunud 4-5 päevased laagrivahetused korraldati sügisesel, talvisel või kevadisel koolivaheajal. Sellest tulenevalt jäi laagri kestus lühikeseks. 2009. aastal toetati selliste lühikeste laagrite tegemist koolivaheaegadel vaid nendele õpilastele, kes osalesid ka suvises keeleõppe laagris. Nii ei loetud väljaspool suvevaheaga toimunud tegevusi laagrivahetusteks, vaid pigem laagri eel- ja järeltegevusteks, mis võimaldasid vastavalt eesti keele eel- ja järelõpet.

Laagrivahetuste pikkus ei sisalda üldjuhul tugiõpilaste väljaõpet, millele on aastate jooksul olnud erinevaid nõudeid. Tugiõpilasi on laagris toimuva keeleõppe toetamiseks ette valmistatud koolitöö raames, vahetult enne laagri algust (nt tugiõpilased saavad laagrisse paar päeva enne keelelaagri algust) või spetsiaalselt korraldatud õppepäevadel nädalavahetustel. Tugiõpilaste rolli laagris on enam kirjeldatud noortelt noortele meetodit tutvustavas peatükis.

Tabel 1. Pereõppe ja keelesaagrite toimumise päevade arv aastatel 1998-2010.

Aasta	Pereõppe päevade arv			Keelesaagri vahetuse päevade arv		
	Keskmine päevade arv	Suurim päevade arv	Väikseim päevade arv	Keskmine päevade arv	Suurim päevade arv	Väikseim päevade arv
1998				14	16	10
1999	24,5	28	21	10,5	15	7
2000	13,9	28	3	10,6	15	5
2001	13,9	28	5	11	21	4
2002	19,3	60	7	12,6	17	4
2003	18,3	30	11	11,9	16	5
2004	17,6	28	14	12,6	14	12
2005	14	14	14	12,5	15	10
2006	14,9	21	14	11,7	15	10
2007	23,3	28	14	11,7	16	10
2008	14	14	14	10,9	14	7
2009	21	28	14	11,45	14	10
2010	14	14	14	7,4	12	6
Kokku	17,39	60	3	11,45	21	4

Keelesaagri vahetuste ja pereõppe pikkust on alati reguleeritud konkursijuhendis seatud tingimustega. Soodustatud on 10-, 12- või 14-päevaste keelesaagrite korraldamist eelkõige 2000ndate aastate esimeses pooles. Peamiseks regulatsiooniks oli laagri päevamaksumus lapse kohta.

2008. aastast hakkas suurenema kuue ööpäevaste keelesaagrite osakaal. Laagrite korraldamisel eeldati korraldajatelt noorsootöö seaduses ja selle alusel kehtestatud määrustega kinnitatud noorte püsi- ja projektlagritele esitatud nõuete järgimist. Seaduse kohaselt on tegemist projektlagri või püsilaagri vahetusega juhul, kui see kestab vähemalt kuus ööpäeva. 2010. aastal lisandus täiendava reguleeriva asjaoluna rahastamine osalenud laste, mitte enam laagripäevade järgi ehk määrati maksimaalne toetus lapse kohta. Laagri korraldaja võis valida laagri pikkuse, kuid laager pidi kestma vähemalt kuus ööpäeva.

OSALEJAD

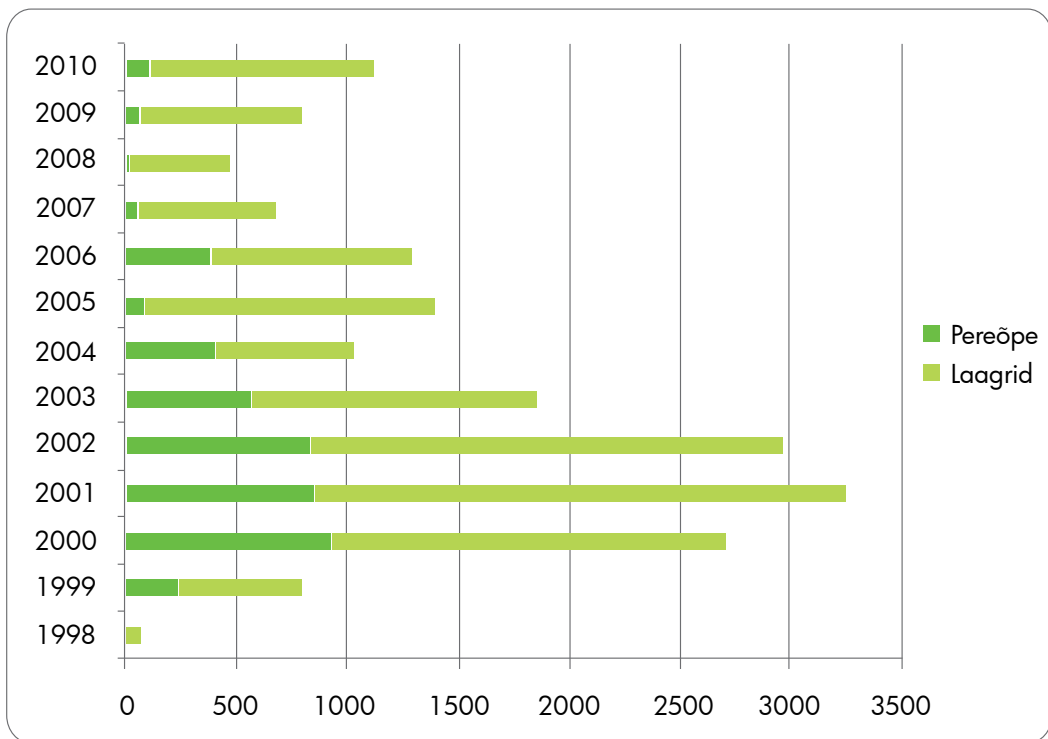
Läbi aastate on keelelaagritesse ja pereõppesse kaasatud venekeelsed ja eestikeelsed kooliealised noored vanuses 7-18 eluaastat. Kokku on toetatud ligikaudu 18 500 noore osalemist laagrites ja pereõppes (nagu toodud tabelis 2), kellest vähemalt pooled on olnud eesti keele õppijad, ülejäänud tugioopilase rollis. Pereõppes on osalejateks üldjuhul loetud vähemalt üks õppijaga ühe-ealine noor, kes eesti peres püsivalt elab. 2010. aastal ei loetud eesti perede liikmeid sihtgrupi hulka, eesti peredes said keelt õppida vaid Eestis elavad Euroopa Liidu mõistes kolmandate riikide kodanikest või määratlemata kodakondsusega noored.

Tabel 2. Koolivälises keeleõppes osalenute arv aastatel 1998 – 2010.

Aasta	Pereõpe	Laagriõpe	Kokku
1998	0	76	76
1999	249	548	797
2000	942	1770	2712
2001	867	2393	3260
2002	845	2129	2974
2003	580	1281	1861
2004	412	623	1035
2005	95	1309	1404
2006	396	904	1300
2007	61	626	687
2008	25	447	472
2009	64	728	792
2010	104	1016	1120
Kokku	4640	13850	18490

Andmete puudulikkuse tõttu ei kajastu tabelis 2 aastatel 2005 – 2007 sügistalvistes keelelaagrites osalenud ega 1998. aastal laagri vahetustes osalenud noorte koguarv. Kajastatud on vaid kahes 1998. aastal toetatud keelelaagri projektis osalenud. Samuti ei ole tuvastatud ega kajastu 2005. aasta pereõppe projektides osalenute täpne arv ja pereõppe kestus päevades.

Tabelis 2 toodud arvud kajastavad eelkõige laagri vahetuses või pereõppes osalemise kordasid, kuna mitmel korral laagri vahetustes või pereõppes osalenud noored on igal korral nimekirjades võrdselt esmakordselt osalejatega.

Joonis 1. Koolivälises keeleõppes osalenute arv aastatel 1998 – 2010 (MISA andmetel).

Osalejate arvu poolest on kõige enam keelelaagrites ja pereõppes osalenuid aastatel 2000 – 2002, mil koolivälisest keeleõppest sai osa üle 2500 noore (nagu on näha joonisel 1). Samuti on aastatel 2000 – 2004 olnud suurim pereõppes osalenute arv, võrreldes teiste aastatega. Nimetatud aastatel suuremahuliselt koolivälise keeleõppe projektide toetamist seletab selle tegevuse välisvahenditest rahastamine – Põhjamaade/ Suurbritannia/ ÜRO Arenguprogrammi projekt „Toetus riiklikule integratsiooniprogrammile“ ning Euroopa Liidu Phare eesti keele õppe programmid I ja II.

PEREÕPPE PROJEKTID

Pereõppe korraldamiseks on aastatel 1998 – 2010 antud toetust 109 projektile, seejuures mõni organisatsioon on igal aastal saanud toetust 2 – 4 projektile. Alates 2008. aastast võis iga organisatsioon esitada konkursile ainult ühe taotluse. Pereõpet korraldavaid organisatsioone on olnud 30, sh 16 mittetulundusühingut ja kolm kooli. 13 organisatsiooni on toetust saanud mitmel aastal. Neist üks neljal aastal ning üks seitsmel aastal, kaks organisatsiooni kaks, kolm ja kaheksa aastat ning kolm organisatsiooni kuus aastat.

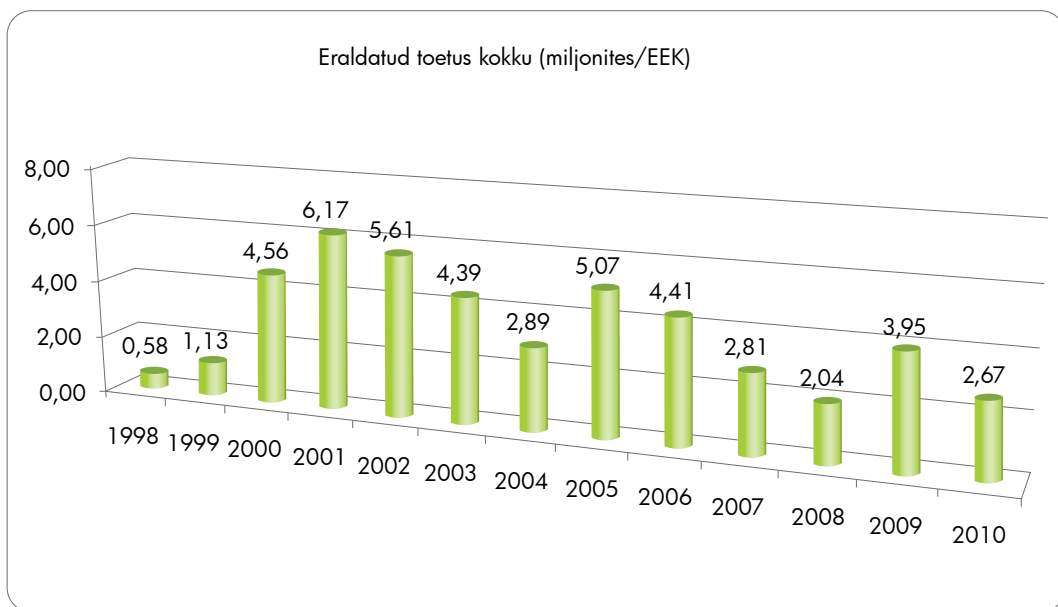
Kaheksa aastat on pereõpet korraldanud MTÜ Eesti Caritas ning Tiina Peenoja Koolitus, seitse aastat on pereõpet korraldanud MTÜ Õpime Koos (esialgu saanud toetust füüsilisest isikust ettevõtjana Elle Topaasia).

Tabel 3. MISA toetatud pereõppe projektide ja organisatsioonide arv aastatel 1998 – 2010.

Aasta	Toetatud projektide arv	Toetust saanute arv	Esmakordselt toetust saanute arv
1998	2	2	2
1999	2	2	1
2000	19	12	11
2001	23	12	7
2002	19	13	4
2003	12	7	0
2004	10	9	1
2005	6	6	0
2006	8	7	1
2007	3	2	0
2008	1	1	1
2009	2	2	1
2010	2	2	1
Kokku	109	77	30

Suurim hulk uusi pereõppe korraldajaid said toetust aastatel 2000 – 2001 (vt tabel 3). Järgmistel aastatel on esmakordselt toetust saanute hulk väike, võrreldes toetuse saajate ja toetatud projektide arvuga. Seejuures on mitmele projektile saanud toetust just korduvalt toetust taotlenud organisatsioonid, va üks erandjuhul. Kõige rohkem toetatud projekte ning toetuse saajaid on olnud aastatel 2000 – 2002.

Samal perioodil, aastatel 2000 – 2002 ning 2005 on keelelaagrite vahetuste ja pereõppe toetusteks eraldatud ka suurimad summad, nagu toodud joonisel 2 (suurim toetus 2001. aastal kogusummas 6,17 miljonit Eesti krooni).

Joonis 2. MISA eraldatud toetuste summad keelelaagrite ja pereõppe korraldamiseks aastatel 1998 – 2010.

KEELEÕPPELAAGRITE PROJEKTID

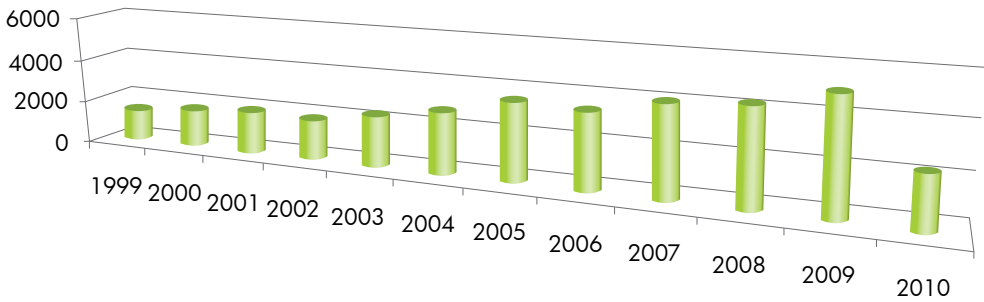
Laagrivahetustes eesti keele õppe läbiviimiseks on aastatel 1998 – 2010 antud toetust 124 organisatsioonile (vt tabel 4). Kokku on toetatud 314 projekti. Mõni organisatsioon on ühel aastal saanud toetust ühele kuni kolmele projektile. Ühe organisatsiooni kahe-kolme projekti toetamist praktiseeriti enim aastatel 2001 – 2003. Toetatud organisatsioonide ja projektide arv oli suurim 2001. aastal, mil anti toetust 42 organisatsioonile 66 projekti elluviimiseks (vt tabel 4).

Tabel 4. MISA toetatud keelelaagrite projektide ja organisatsioonide arv aastatel 1998 – 2010.

Aasta	Toetatud projektide arv	Toetuse saajate arv	Esmakordselt toetust saanute arv
1998	4	4	4
1999	12	10	10
2000	35	28	22
2001	66	42	27
2002	35	29	11
2003	33	25	7
2004	20	19	3
2005	28	28	11
2006	22	21	8
2007	17	15	3
2008	10	10	1
2009	16	16	7
2010	16	15	10
Kokku	314	262	124

Samas on jooniselt 3 näha, kuidas aastate lõikes suurenes lapse kohta antava toetuse maht, kasvades 1999. aastal 1423 Eesti kroonilt 4986 Eesti kroonini 2009. aastal. Seejärel tehti rahastus-skeemis muudatus ning toetati lapse osalust keelõppe projektis nn pearahana. Osaliselt on toetuse summa suurenemine lapse kohta tingitud elukalliduse tõusust, kuid otsest analüüsi koha maksumuse tõusu kohta ei ole tehtud.

Raha lapse kohta (Eesti kroonides)

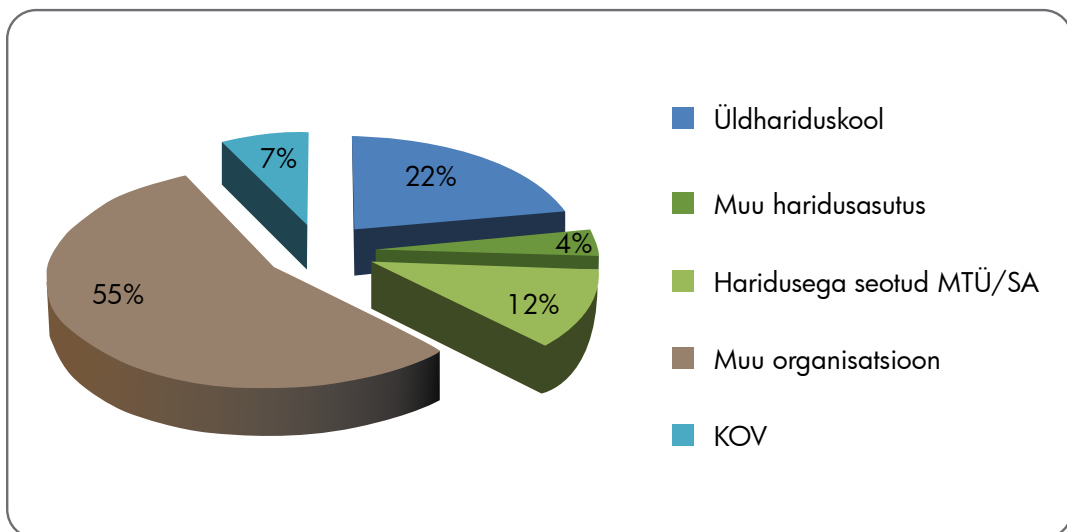
	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Raha lapse kohta	1423	1682	1893	1885	2360	2795	3609	3391	4084	4315	4986	2380

Joonis 3. Toetuse maht lapse kohta laagri- ja pereõppes kokku.

Laagrites eesti keele õppe korraldamiseks toetuse saajatest 40% ehk 49 organisatsiooni on saanud toetust mitmel aastal, sh 14 organisatsiooni kahel aastal, 14 organisatsiooni kolmel aastal, 10 neljal aastal, neli 5 aastal, kaks organisatsiooni kuuel aastal ning üks organisatsioon 7, 8, 9, 10 ja 11 aastal. Viimati nimetatud viis organisatsiooni, kes on kõige enam aastaid korraldanud eesti keele õpet laagrites, on Tallinna Noorte Naiste ja Noorte Meeste Kristlik Ühing (seitsmel aastal), Jõhvi Vene Gümnaasium (kaheksal aastal), Keila Naisselts (üheksal aastal), Holstre Kool (kümnel aastal) ning Kohtla-Järve Ahtme Gümnaasium (11 aastal).

Üldhariduskoolide osakaal toetuse saanute hulgas on 22% (vt joonis 4). Olulisima osa koolidest moodustavad Ida-Virumaa linnade venekeelsed koolid, kes korraldavad laagreid oma õpilastele. Nende kõrval on ka mitmeid maakooli, kes koostöös mõne Ida-Virumaa kooliga edukalt eesti keele laagreid korraldavad, nt Holstre Kool Viljandimaal, Kääpa Põhikool Võrumaal, Maarja Põhikool Jõgevamaal.

Joonis 4. Aastatel 1998 – 2010 toetatud pereõppe ja keelelaagrite korraldajad.

Lisaks üldhariduskoolidele on toetuse saajate hulgas olnud 4% teisi õppeasutusi, nt kutseõppeasutused, ning 12% haridusega seotud organisatsioone (vt joonis 4). Viimased on sageli kooli juurde moodustatud mittetulundusühingud või sihtasutused, mis aitavad üldhariduskooli õppekava eesmärkide saavutamisel, kuid siia kuuluvad ka vabahariduslikud koolituskeskused. Toetatud organisatsioonidest 7% moodustavad kohalikud omavalitsused, kes suure tõenäosusega võivad olla esitanud taotlused just oma koolidega seotult. Toetatud organisatsioonide jaotus on tehtud nende nimetuse järgi. Organisatsioonid, mille nimetusest ei selgunud otsest seost koolituse või hariduse valdkonnaga, on kajastatud muude organisatsioonide hulgas (sotsiaalvaldkonna asutused, füüsilisest isikust ettevõtjad, noortekeskused, rahvamajad, huvitegevusühendused, regionaalsed koostöökogud jt). Nii võivad kõikidest toetuse saanutest olla lausa pooled hariduse valdkonnaga seotud organisatsioonid.

Toetuse saanutest on suures enamuses Tallinnas ja Ida-Virumaal registreeritud organisatsioonid, kes on tegevusi pakkunud üle Eesti. Pereõppe korraldajatest on lisaks Tallinnale olnud aktiivsed Tartumaa ja Võrumaa organisatsioonid. Keelelaagrite korraldajatest moodustab Ida-Virumaa koolide kõrval suure grupi Tallinnas registreeritud erinevad juriidilised isikud (koolid, mittetulundusühingud, füüsilisest isikust ettevõtjad, osühingud, sihtasutused). Valdavalt on laagreid korraldatud maapiirkondades või vastavates laagrikohtades. Ida-Virumaa koolid on tegevusi läbi viinud erinevates Eestimaa piirkondades, kus on sageli välja kujunenud püsivad koostööpartnerid kohalike koolide või ettevõtjate näol.

Laagrid ja pered pakuvad motiveerivat õpikeskkonda, mis avatud suhtlemise kaudu on kindlasti noorte eesti keele oskust arendav. Laagrid pakuvad noortele elamusrohkeid ja rikastavaid tegevusi sõltumata noore kodakondsusest, kodusest keelest või rahvusest. Selliselt muutub üha tähtsamaks tegevuse kaudu lõimitult eesti keele õppimine ning väheneb spetsiaalsete eesti keele laagrite korraldamise vajadus.

Rannapungerja laager 2008

EESTI KEELE LAAGRITE JA PEREÕPPE TÕHUSUSE UURING

Ülevaade on koostatud AFM Consult OÜ 2009. aasta kvalitatiivuuringu aruande põhjal eesti keele laagrite ja pereõppe tõhususest, mis viidi läbi MISA tellimisel

MISA tellimisel viis AFM Consult OÜ läbi kvalitatiivse uuringu, et selgitada läbiviidud keeleõppe tõhusust keelelaagrites ja peredes. Uuringu käigus hinnati laagri või pereõppe eelsete tegevuste efektiivsust, seatud eesmärkide saavutamist, osalenud noorte rahulolu ning tegevuse järgseid tulemusi.

Märtsist oktoobrini 2009 intervjueriti uuringu raames 172 laagrite ja pereõppega aastatel 2005 – 2008 seotud olnud isikut, sh 62 laagris ja 8 pereõppes osalenud eesti keele õppijat (edaspidi nimetatud: keeleõppija), 10 tugiõpilast, 48 laagrites ja pereõppes osalenud keeleõppija vanemat, laste keeleõpetajaid laagris ja koolis, laagripersonali ning peresid, kus keeleõppijad viibisid. Samuti vesteldi täiendava info saamiseks 2009. aasta suvel keelelaagrites ja pereõppes osalenud nimetatud osapooltega.

Keeleõppe projektide peamine eesmärk oli soodustada muukeelsete noorte riigikeele omandamist koolivälisel ajal. Ühtse mõõdikute süsteemi puudumise tõttu ei olnud võimalik põhieesmärgi saavutamist objektiivselt hinnata. Nii ei teinud keeleõppe läbiviijad reaalseid testimisi ei enne ega pärast suviseid keeleõppe tegevusi. Vaatamata sellele hindasid korraldajad, et koolivälise keeleõppe tulemusena kasvas paljude keeleõppijate julgus eesti keelt kasutada ning suurenes igapäevane sõnavara.

Artiklis on toodud ülevaade uuringu tulemustest keeleõppe projektide peamise eesmärgi (eesti keele õppimise), sotsiaalse ja kultuurilise arendamise ning keeleõppe osapoolte rahulolu seisukohalt. Kokkuvõtva teksti juures on tsitaadid uuringu käigus kogutud intervjuudest.

Kõikide osapoolte – laste, nende vanemate ja ka õpetajate hinnangul suurenes oluliselt keeleõppes (laagrites ja peredes) osalenud laste eesti keele kasutamise julgus ning enam hakati tähtsustama eesti keele õppimise vajadust. Keeleõppijatel suurenes valmidus kasutada eesti keelt igapäevases elus, mis on eriti oluline arvestades Ida-Virumaa konteksti, kus lastel praktiliselt puuduvad võimalused eesti keele kasutamiseks.

*Eesti keele õpetaja laagris:
Efektiivsus – keeleoskus tuleb pika aja jooksul, laager ei ole võimeline oluliselt keeleoskust parandama, kuid laager annab JULGUSE SUHELDA, mis on palju olulisem, ning laagri põhieesmärk.*

Enamus laagriprojekte nägi ette keeleõpet 10-14 päeva jooksul kaks kuni neli akadeemilist tundi päevas. Keeleõpe toimus nii koolitundide kui teiste keeleõpet toetavate tegevuste kaudu. Läbivaks põhimõtteks oli tugijõpilase või tugipere kaasamine keeleõppesse. Peredes kasutati individuaalset lähenemist, laagrites reeglina rühmatöö metoodikaid. Laagrites toimus keeleõpe reeglina siseruumides, väljaspool klassiruumi leidsid aset erinevad keeleõppe praktikad (nt näidendid, mängud).

Paljud projektijuhid eeldasid, et neil on oma unikaalne keeleõppe „metoodika“. Paraku on need metoodikad oma põhikomponentides siiski lähedased. Selliste väga heade ühiskomponentide jagamine teiste projekti läbiviijatega tõstaks uurijate hinnangul oluliselt keelelaagrite taset ja aitaks arendada koolivälise keeleõppe valdkonda edasi.

Tugijõpilaste potentsiaali ei olnud aga maksimaalselt ära kasutatud. Kuna keeleõpetajad viisid tunde sageli läbi sarnaselt koolitundidega, ei osatud tugijõpilasi keeleõppes rakendada selliselt, et see oleks huvitav kõikidele osalejatele. Uurijate hinnangul annaks tõhusama metoodika tugijõpilaste kaasamiseks õppetegevusse väljatötamine enam kasu.

*Tugijõpilane laagris:
Seal tunnis me ei aidanud neid, sest õpetaja ütles neile kõik ise ette, aga väljaspool tundi küll. Näiteks, kui oli mingi mäng, siis seletasime reegleid või üldse kui tekkis mingi arusaamatus.*

Pereõppe projektis osalesid suures osas eesti keele õpetajate pered. Mõned pered korraldasid, ent teised ei täitnud nõuet korraldada iga päev keeleõppijale eesti keele tundi. Viimased pidasid olulisemaks intensiivset suhtlemist igapäevaelu teemadel. Peres toimunud keeleõppe tunnid leidsid aset laua taga istudes klassikalises vormis. Pereõppes osalenud keeleõppijate võimalused eesti keelt kõneleda olid reeglina väga suured, kuna praktiliselt puudus võimalus suhelda vene keeles (ei olnud kellegagi suhelda). Mõned lapsed osalesid pereõppes olles kohalikus eestikeelses koolis ning mingeid lisaõpinguid organiseeritud ei olnud.

*Keeleõppija peres eesti keele õppes kohalikus koolis:
Eesti keele tund oli ka koos teistega, kuid ülesanded olid meie jaoks siiski erinevad (lihtsamad), muidu oli tavaline eestlastele mõeldud eesti keele tund.
Päris huvitav oli, neile ikkagi õpetatakse eesti keelt hoopis teisiti kui meile.*

Ehkki laagris või peres toimunud keeleõppe mahu juures reaalselt keeleoskuse tõusu ei toimunud, oli osalejatel võimalik eesti keelt kasutada sõltuvalt projekti iseloomust intensiivsemalt või mitte. Pereõppes toimus paljudel juhtudel suhtlemine ainult eesti keeles, millest tingituna täienes oluliselt eesti keele kasutamise julgus ja oskus.

Laagrites ilmnis oluline erinevus lähtuvalt sellest, kuidas lapsed olid paigutatud tubadesse elama. Kui keeleõppijad ja tugiõpilased elasid samas toas, oli vajadus suhtlemise järele ilmselgelt suurem ning lapsed kasutasid selleks rohkem eesti keelt.

Laagrites, kus osales võrdselt eestikeelseid ja venekeelseid lapsi, oli õppijatele keeruline tagada eestikeelset suhtluskeskkonda. Seejuures tõlgendasid korraldajad ja osalejad erinevalt laagrisest suhtluskeelt – kui projektijuhtide ja keeleõpetajate arvamuse kohaselt toimus valdav osa suhtlusest eesti keeles, siis keeleõppijate ja tugiõpilaste väitel suheldi pigem omas keeles ning vajadusel kas eesti-vene segakeeles või inglise keeles. Sellistes laagrites, kus laste keeleoskus peaks paranema eelkõige suhtluse ning eestikeelse keskkonna kujunemise kaudu on vajalik eestikeelsete noorte arvuline ülekaal.

*Projektijuht:
Kindlasti peab laagris olema rohkem tugiõpilasi.
On väga raske leida tugiõpilasi!*

NOORTE SOTSIAALNE JA KULTUURILINE ARENDAMINE LAAGRI- JA PEREÕPPES

Projektidel olid lisaks keeleõppele ka sotsiaalsed eesmärgid, eelkõige noortes vastastikuse huvi ja tolerantsuse suurendamine. Valdavalt saavutati see eesmärk edukalt – sõltumata rahvusest paranes noortel vastastikune mõistmine ja suurenes sallivus. Enamus noori hindasid projektis osalemist kõrgelt või väga kõrgelt just sotsiaalsest aspektist lähtudes.

Keeleõppijad hindasid kõrgemalt laagrist väljaspool toimunud tegevusi (nt ekskursioonid, muuseumite külastused), samal ajal tugiõpilased hindasid kõrgemalt laagris toimunud tegevusi (nt viktoriinid, spordivõistlused, kunstitegevused). Eriti pereõppel, aga ka laagri kestel toimunud kohtade ja asutuste külastusel on oluline roll keeleõppijate arusaama kujundamisel eestlaste elust ja kommetest.

Enamus projektides nähti suuremal või vähemal määral ette eesti kultuuri ja traditsioonidega tutvumise võimalusi (alates rahvusteemaliste muuseumite külastamisest kuni Kalevipoja etendamiseni). Valdavalt oli see keeleõppijatele huvitav või väga huvitav ning sellest võeti hea meelega osa. Probleemiks oli mõnikord kehv eesti keele oskus, mille tõttu ei saanud mõned keeleõppijad paljudest asjadest aru (nt laps ei saanud aru, kuid ei julgenud paluda vene keelde tõlkida). Pereõppes oli eesti kultuuri ja traditsioonidega tutvumise võimalused suuremad. Need olid hästi läbi viidud ning noortel avanes võimalus ka ise osaleda just maaelus.

*Keeleõppija peres:
Kunagi pole käinud eesti külas, ei ole ju
seda elu näinud üldse – nii huvitav oli!*

Projektis osalemise tulemusena paranes kõikide osapoolte hinnangul laste arusaam teise rahva kultuurist ning suurenes valmisolek suhelda teistest rahvustest lastega. Eesti noortel suurenes valmidus ja soov suhelda teistest rahvustest noortega. Paljudel juhtudel jätkusid keeleõppijate ja tugiõpilaste kontaktid ka pärast projekti, seda eriti samas linnas (nt Tallinnas) elavate noorte puhul. Kindlasti toimus projektide tulemusena suuremal või vähemal määral arvamuste muutus kõrval-elavatest teisest rahvusest inimestest (nii keeleõppijate kui tugiõpilaste hulgas), suurenes tolerantsus.

Tugiõpilane laagris:

Meie suhtumine venelastesse muutus kindlasti. Suhtlemises on nii-öelda „suletud ring“, kus mitte-eestlased arvavad, et eestlased on pahad ja eestlased arvavad, et mitte-eestlased on pahad. Äkki see siis parandaks seda olukorda.

Teiste rahvuste kultuuri ja traditsioonidega tutvumise võimalust praktiliselt ei olnud, ehkki enamuse tugiõpilaste hinnangul oleks see nendele huvitav olnud. Näiteks ühes projektis nähti ette ühel päeval keeleõppijate poolt vene keeles vene rahvustraditsioonide ja laulude tutvustamist, mis oli tugiõpilastele küll ootamatu, aga huvitav. Paraku ilmnes, et paljud vene keelt kõnelevad noored ei teadnud hästi oma rahva traditsioone ega osanud nendest ka rääkida.

Projektijuht:

Töökavasse oli võetud punkt, et vene lapsed tutvustavad oma mängu oma emakeeles. Vene lapsed valmistasid mängu ise ette. Eestlastele oli see väga huvitav.

OSAPOOLTE RAHULOLU

Keeleõppijad olid projektis osalemisega kas rahul või väga rahul. Seda peamiselt sotsiaalsete aspektide tõttu.

Valdav enamus keeleõppijatest soovisid osaleda projektis ka tulevikus, paljud olid juba osalenud korduvalt, kuna see on võimalus sõpradega lõbusalt aega veeta.

Lapsed avaldasid suuremat rahuolu keeleõppe meetodikatest klassiväliste tegevuste suhtes. Enamikel juhtudel olid keeleõppe välised tegevused keelelaagrites ka organiseeritud hästi. Kõrgemalt hinnati tegevusi, mis arvestasid laste valmisolekut tegevusega kaasa minna. Negatiivselt suhtuti sundtegevustesse, nagu päeviku pidamine ja selle ettelugemine teistele eesti keeles. Näiteks kuna keeleõppijad ei näinud päeviku pidamisel mitte mingit kasu, lasid nad neid tugiõpilastel täita.

*Keeleõppija laagris:
Päeviku täitmine oli päris nõme asi, ja seda enam,
kui pandi teiste ees seda lugema.*

Pereõppes osalenud noortel olid selged ootused eestikeelses keskkonnas veetmiseks pigem siis, kui pereõppes oldi varem osalenud. Esmakordsel osalemisel ei osatud midagi oodata. Keeleõppijad olid pereõppe projektiga suures osas väga rahul ning paljud mainisid seda positiivse võimalusena eesti keelt harjutada. Keeleõppijate ning nende vanemate hinnangul oli keeleõpe peres tõhusam ning tulemus parem kui laagriõppes.

Tugiõpilased olid küll projektis osalemisega enamasti rahul või väga rahul, kuid nende seas oli siiski vähem kui keeleõppijate hulgas neid, kes soovisid uuesti projektis osaleda. Tugiõpilased nimetasid, et keelelaagris osamine oli hea ning soodne võimalus suve veetmiseks. Kuna suur hulk noori läksid laagrisse pigem puhkama, siis vastas laager ka nende ootustele.

Keeleõppijate ja tugiõpilaste vahel esines arvamuste erinevusi selle kohta, mis ei meeldinud projektis. Keeleõppijad olid projektis osalemisega rohkem rahul (üle poolte vastanutest ei osanud midagi negatiivset välja tuua), kui tugiõpilased. Rahulolematust tekitasid põhiliselt olmetingimused, liiga tihe päeva planeerimine ning vajadus pidada ja ette kanda päevikut eesti keeles. Tugiõpilaste hulgas oli neid, kes ei osanud midagi negatiivset esile tuua, palju vähem. Põhiliselt ei oldud rahul vajadusega viibida eesti keele tunnis ning probleeme põhjustasid suhtlemisraskused keeleõppijatega väljaspool keeletunde (temperamentide erinevus, keelebarjäär).

*Tugiõpilane laagris:
Päris nõme oli see, et minu järgi joosti, et ma pidin käima seal
keele tunnis. Ei mõistnud, miks ma pean seal kaks tundi istuma kusagil
ruumis. Vanusevahe oli muide liiga suur, see oli ka halb seal.*

Kui keeleõppijad olid enamasti rahul tegevustega, mis toimusid väljaspool keelelaagri territooriumi (ekskursioonid, muuseumite ja Eesti linnade külastused), siis tugiõpilased mainisid enamikel juhtudel keelelaagri territooriumil toimunud üritusi (võistlused, viktoriinid, kunstitegevus).

Keeleõppijate vanemad väärtustasid kõrgelt laste võimalust suhelda eesti lastega, omandada eesti keelt ning tundma õppida eesti kultuuri. Lisaks nimetati positiivsena laagri soodsat hinda, võimalust laps tavakeskkonnast ja seega pahandustest eemal hoida, täiendava eesti keele õppega soodsama pinnase loomist lapse kõrgkooli astumiseks. Nii pere- kui laagriõppes osalenud laste vanemad hindasid selgelt eesti keele oskuse paranemise osas tõhusamaks pereõpet. Lastevanemate ootused keeleõppele olid suured ega vastanud tegelikkusele, erandiks oli vaid eesti keele kasutamise julguse kasv. Lapsevanemad eeldasid rangemat keeleõpet.

Narva 6. Kooli keelelaager 2009

Keelelaagri õpetajate rahulolu oli kõrge, töö oli nende hinnangul motiveeriv nii sisu kui tasu osas. Loodi ka seoseid oma põhitööga koolis.

Eesti keele õpetaja laagris:

Eesti keele õpetamine vene koolis ongi missioon, ilma selleta on see (eesti keele õpetamine) võimatu. Ma ei oleks iialgi uskunud, et lähen tööle vene kooli, aga nüüd ei kujutagi ette, kuidas oleksin eesti koolis töötanud. Sellist huvi keele vastu, suurenevat motivatsiooni (mis oli algselt nulli-lähedane) saab ainult vene koolis näha.

Pereõppes osalenud tugiperede rahulolu oli kõrge, tekkisid tugevad ja soojad suhted keeleõppijatega, kelle rahulolu oli omakorda märkimisväärselt kõrge (üksikute eranditega). Pereõppe projektis osalenud pereliikmed olid suures osas projektiga rahul ning väga huvitatud. Nende hulgas oli palju neid, kes rääkisid neid tõsiselt motiveerinud missioonitundest. Enamus nendest on korduvalt keeleõppe projektides osalenud.

Tugipere liige:

Kui laps ütleb siiralt, et ta tänab õpetamise eest ja et ma olen lahke – oma koolis ei ütle ükski õpilane, et olen lahke.

Koolivälise keeleõppe projekte hindasid kõik küsitatud Ida-Virumaa venekeelsete koolide eesti keele õpetajad tõhusateks või väga tõhusateks, kuna need tõstavad eelkõige noorte motivatsiooni eesti keelt õppida. Tallinna vene õppekeelega koolide eesti keele õpetajad hindasid, et koolivälise keeleõppe projektides osalenud noortel paranes oluliselt suhtumine, suurenes soov õppida ning kasvas julgus rääkida eesti keeles.

Eesti keele õpetaja vene õppekeelega koolis:

See ongi kõige olulisem selle asja juures, et ta enam keelt ei karda, ei karda vigadega rääkida, on avatud suhtlemiseks eesti keeles.

Kõik küsitatud vene õppekeelega koolide eesti keele õpetajad arvasid, et keelelaagrite ja eesti keele pereõppe projektid on vajalikud või väga vajalikud. Paremaid tulemusi keeleoskuse paranemisel annaks aga mitmeaastane ning süstemaatiline lähenemine, kus iga õpilane osaleb projektis mitmel järjestikusel aastal.

Uuringuga on võimalik tutvuda Integratsiooni ja Migratsiooni Sihtasutuse Meie Inimesed veebilehel (www.meis.ee) asuvas uuringute rubriigis.

KOOLIVÄLISE KEELEÕPPE TUNNUSMEETODID

LAAGER	28
NOORTELT NOORTELE KOOLITUSMEETOD KEELELAAGRIS	30
TUGIÕPILASTE VÄLJAÕPE	30
TUGIÕPILASTE KAASAMINE ÕPITEGEVUSSE	31
TUGIÕPILASE OMADUSED	32
MITTEFORMAALNE ÕPPIMINE KOOLIVÄLISES KEELEÕPPES	33

LAAGER

Laagritel on alati olnud oluline roll noore integreerimisel ühiskonda ning kooselamise reeglite selgeks õppimisel. Noortelaagrite toimimist Eestis koordineerib Haridus- ja teadusministeerium ning igal aastal toetab riik mitmekümne tuhande noore osalemist püsi- ja projektlaagrite vahetustes.

Noorsootöö seaduse kohaselt eristub laager püsilaagriks ja projektlaagriks. Seejuures tegutseb püsilaager põhimääruse ning haridus- ja teadusministri antud noortelaagri tegevusloa alusel, projektlaagrit aga peetakse valla- või linnavalitsuse loal. Mõlema laagritüübi korral on ühe vahetuse pikkus vähemalt kuus ööpäeva, ent erinevus on tegutsemisajal – püsilaager tegutseb aasta üle 60 päeva, projektlaager alla 60 päeva.

Laager meetodina on rekreatiivne välitegevus, kus lapsed on eemal oma tavaelu keskkonnast ning elavad looduslikes oludes laagrikohas. Laagri abil toimub noorte sotsialiseerimine ühistegevuste, iseseisva toimetuleku soodustamise, grupiga koos elamise, tegevusprogrammi ja ööbimise kaudu. Sotsialiseerumine on protsess, mille kaudu inimene omandab antud ühiskonnas kui sotsiaalses rühmas olulised teadmised, väärtused, normid ja käitumisviisi, mida nimetatakse ka sotsiaalseks kogemuseks või kohanemiseks. Sotsialiseerumine on inimese sünnipärane võime omandada teda ümbritseva kultuurikeskkonna reeglid. Ühiskonnale tagab see sotsiaalse ja kultuurilise järjepidevuse.

Laagri teeb mitmetest teistest noorsootöö meetoditest eriliseks see, et laagrilised veedavad oma ööd laagris, sageli ühist ruumi jagades. Mõnigi kord võib just laager olla koht, kus lapsed esmakordselt pikemat aega kodust eemal viibivad.

Ameerikas 1990ndate aastate lõpus ja 2000ndate aastate alguses läbi viidud uurimused on näidanud, et noored osalevad küll laagrites erinevatel eesmärkidel, ent laagris osalemine mõjutab noore arengut väga mitmekülgset. Laagrid loovad lastele võimaluse osaleda eakaaslaste kogukonnas, mis tõstab nende enesehinnangut ja kujundab enesekontseptsiooni (afektiivne areng), pakub sotsiaalset tunnustust (sotsiaalne areng). Leiti otsesed seosed laagrikeskkonna mõjust laste isiksuslikule arengule (sh hingeline areng), füüsilisele arengule (kehaline võimekus), kognitiivsele arengule (teadmised, oskused, võimed ja hoiakud) ning käitumisele (enda poolt hinnatud käitumine ja käitumuslikud kavatsused).¹ Uurimuste tulemused on näidanud, et laager on sobiv meetod ka nn teistsuguste noorte sisemise arengu soodustamiseks.

¹Powell, Gwynn M. 2003. What Happens to Campers at Camp? *Camping Magazine*, v 76 n 5 p 50-52 Sep-Oct.

Arvestades laagri kui meetodi suuri võimalusi noorte mitmekülgseks arendamiseks, on äärmiselt oluline tähelepanelikult laagri tegevust ja selles toimuvat planeerida. Nii peaks tegevuskava sisaldama piisavalt sotsiaalselt, füüsiliselt, vaimselt, moraalselt, emotsionaalselt, hingeliselt, intellektuaalselt või muul viisil arendavaid tegevusi samaaegselt. Võttes arvesse noorte ealisi, soolisi, kehalisi, sotsiaalseid, rahvuselisi või kultuurilisi eripärasid.

Narva Joala Kooli keelelaager 2006

NOORTELT NOORTELE KOOLITUSMEETOD KEELELAAGRIS

Noortelt noortele meetod on peamiselt hoiakute muutmisele suunatud õppimise viis, kus õppimisprotsessis osaleb ühe juhendajana õppijaga ühealine, sarnaste omadustega noor, kes on õpitegevuse läbiviimiseks motiveeritud ja saanud selleks eelnevalt vajaliku väljaõppe.

Kui üldiselt võib noortelt noortele koolitust läbi viia ka väikestes gruppides, siis laagrites eeldatakse üks-ühele suhet, kus iga keeleõppija kohta osaleb nn tugiõpilane. Tugiõpilane on kuni 18-aastane eesti keelt koduse keelena kõnelev noor, kes on noortelt noortele meetodil läbiviidavas õppes juhendaja rollis ning kes on eelnevalt saanud selleks vajaliku väljaõppe.

Omaealiste õpetamine on tõhus, kuna noored on avatumad igasugusele mõjutamisele eelkõige eakaaslaste, mitte täiskasvanute poolt. Just omasugused annavad noortele eeskuju ja avaldavad noorte käitumisele suurimat positiivset mõju. Noored näevad omaealisi vähem autoritaarsete ja kriitilistena, võrreldes täiskasvanutega.

TUGIÕPILASTE VÄLJAÕPE

Koolivälises keeleõppes on noortelt noortele meetodit kirjeldatud läbi tugiõpilaste kaasamise. Seejuures on väga oluline tugiõpilaste ettevalmistamine. Keeleõpetaja laagriraaamatus (2003)² soovitatakse, et võimalusel tuleks tugiõpilastega enne laagrit mängida ettevalmistavaid (rolli)mänge, kasutades mõnda neile tuttavat võõrkeelt. Võõras keeles rääkimine-laulmine võib tugiõpilase jaoks üllatavalt raskeks osutuda, samas õpetab see kogemus neid keeleõppijaid paremini mõistma: mis emakeeles kõneleja jaoks on enesest mõistetav, võib teisele võõras ja vaeva nõudev olla. See võimaldab ka keeleõppijatel mõista, et tugiõpilased on olnud samas rollis, sarnaste muredega.

Tugiõpilaste ettevalmistamiseks on korraldatud enne laagrit paaripäevaseid õppepäevi või kutsutud nad laagrisse paar päeva enne keeleõppijaid ning väljaõpe toimub vahetult laagri eel. Viimasel juhul on oluline selgitada enne laagrisse tulekut tugiõpilaste motivatsioon laagris osalemiseks. Enne laagrit on tugiõpilaste väljaõppe läbinutel veel võimalus loobuda, kui selgub, et nad ei ole valmis rolli kandma. Praktikas paraku enamus tugiõpilased ei ole enne laagrisse saabumist vastavat väljaõpet saanud. Keeleõpetaja laagriraaamatus soovitatakse sel juhul teadvustada tugiõpilastele nende roll laagri alguspäevil.

² Siiri Laidla, Ülle Lemmik. 2003. Keeleõpetaja laagriraaamat: käsiraamat keelelaagri eesti keele õpetajale. Tallinn, Mitte-eestlaste Integratsiooni Sihtasutus.

Tugiõpilaste väljaõppes on oluline noorte üldine ettevalmistus, ent samuti on tähtis nad ette valmistada iga toetava tegevuse või õpimeetodi kasutamiseks. Keeleõpetaja laagri raamatus on kirjeldatud võimalusi tugiõpilasi kaasata keeleõppijate sõnavara, kuulamisoskuse ja rääkimisoskuse arendamisse. Näiteks kogu laagri vältel saab tugiõpilane toetada igapäevasõnade õppimist, kasutades püsivalt kokkukepitud temaatilisi sõnu terve päeva jooksul. Samuti soovitatakse tugiõpilastele õpetada teatud tüüpväljendite kasutamist vigaste vormide õigesti kordamiseks, nt „õigem on...“, või valede vormide õigesti kordamist ilma kommentaarideta. Kuulamistunniks võiks tugiõpilasi juhendada räägitud jutu sisu kohta peegeldavaid küsimusi esitama, ümber sõnastama, võimalikult vähe tõlkima ning kontrollima, kas kaaslane sai temast aru. Kuulamisoskuse arendamisel saab eelnevalt juhendatud tugiõpilane aidata keeleõppijal kuuldot tõlgendada ning arusaamatuks jäänud sõnu ja väljendeid selgitada (sh žestide ja kehakeele kaudu, kuid eelistatult mitte otse tõlkides).

TUGIÕPILASTE KAASAMINE ÕPITEGEVUSSE

Tegevus- või koolitusprotsessi käigus viiakse läbi mitteformaalseid organiseeritud tegevusi. Tugiõpilaste abil võib keeleõppes kasutada väga erinevaid, kuid eelkõige interaktiivseid- ja draamatehnikaid, nt küsimustikud, rollimängud, lugude jutustamine, teatrietendused grupiaruteludega, mitteformaalsed vestlused, ajurünnakud, väikeste gruppide arutelud, juhtumite uurimised, mängud. Samuti on tõhus kasutada kogemuslikku õppimist ehk kogemustel põhinevat õppimist ja vaatlemist. Kogemuslikus õppimises on oluline osalejate aktiivne kaasamine nende isiklike kogemuste kaudu. Nii toimub õppetegevus vahetu tagasisidestamise abil. Kogemuslik õppimine sisaldab nelja elementi – vahetu kogemus (tegevus, milles õppijad kujundavad kogemuse), kogemuse peegeldamine, õpitu üldistamine ning õpitu rakendamine. Koolitaja juhtimisel peegeldatakse kogemuse käigus tekkinud mõtteid ja tundeid, koolitatavad vastavad küsimustele, annavad tagasisidet, nimetavad olulisemad tulemused. Õpitu rakendamisel suunab koolitaja õppijaid arutama, kuidas saadud teadmised ja oskused on neile elus kasulikud, kuidas ületada takistused nende kasutamiseks ning kuidas kontrollida nende kasutamist. Koolitaja aitab õpitud üldistada, tuues välja sarnasusi ja erinevusi, tehes kokkuvõtteid ning esitledes tulemusi.³

³ Pille Kütt, Kerli Hannus. 2007. Noortelt noortele koolitusmeetod. Noorsootöö käsiraamat. Toim. Ülle Übius, Margit Metsäär. Tallinna Spordi- ja Noorsooamet, MTÜ Noorte AMG.

TUGIÕPILASE OMADUSED

Keeleõpetaja laagri raamatus on rõhutatud eesti keelt emakeelena kõnelevate laste – tugiõpilaste tähtsat rolli keelesaagris. Selles nimetatakse, et tugiõpilasel ei pea olema erilist keeletalenti, pigem on määravaks hoolivus, leplikkus, sõbralikkus ja lahke meel. Samas on välja toodud, et laagrites on nii mõnigi tugiõpilane avastanud endas võime olla kannatlik ja toetav õpetaja.

Noorsootöö käsiraamatu kohaselt on olulised noortelt noortele koolitaja omadused hea suhtlemisoskus (sh kuulamisoskus), sihtrühma austus ja tunnustus, mittehinnanguline hoiak, enesekindlus ja juhiomadused, aeg, energia ja motivatsioon selleks tööks ning võime olla omasugustele rollimudeliks.

Selliste laste leidmiseks soovitatakse korraldajatel vaadata ringi oma tuttavate seas, nende laste ja omakorda nende tuttavate seas. Õpetajate, kolleegide, koostööpartnerite, kaasharrastajate seas.

Kohtla-Järve Ühisgümnaasiumi keelesaager 2009

MITTEFORMAALNE ÕPPIMINE KOOLIVÄLISES KEELEÕPPES

Õppimisest rääkides meenub alati kool, keeleõppes rääkides meenuvad aga keeletunnid või -kursused, õpikud ja töövihikud. Kuid õppimine võib toimuda erinevates keskkondades – nii koolis, kodus, tänaval, reisil olles, sportides, mängides vm. Õppimine võib toimuda nii teadlikult kui ka iseenesest ja teadvustamata. Just erinevate tegevuste ja keskkondade kaudu võime omandada uut infot, saada uusi kogemusi või lihvida seniseid oskusi.

Haridusterminoloogias räägitaksegi mitut liiku õppimisest: formaalne, mitteformaalne ja informaalne õppimine. Formaalõppe puhul räägime üldjuhul koolist ja õppekavade alusel toimuvast õpetegevusest, kus on vastava ettevalmistusega õpetajad. See on eesmärgistatud tegevus, kus protsessi jälgitakse ja hinnatakse. Seevastu on informaalne õpe õppiija seisukohast vaadatuna sootuks eesmärgistamata ja teadvustamata tegevus. See võibki toimuda vabal ajal, tööl olles, kodus, tänaval ehk igapäeva-elulistes olukordades. Informaalse õppe tulemused ei ole enamasti õppiija jaoks kohe nähtavad ega teadvustatud.

Mitteformaalne õpe leiab üldjuhul aset väljapool kooli, on teadvustatud ning arendava eesmärgiga. Ka siin võib õpe toimuda väga erinevates ja mitmekülgetes keskkondades. Õppimine ja õpetamine ei pruugi olla ainuke ega peamine eesmärk. Läbiviijad võivad olla nii professionaalsed koolitajad kui ka omaealised või vabatahtlikud.

Mitteformaalne õppimine on oluline igas vanuses ja igas valdkonnas, ka keeleõppes. See on paindlik, õppiijakeskne, vabatahtlik ja soodustab nii maailmapildi, väärtuste kui ka aktiivseks kodanikuks kasvamist. Siin rõhutatakse eelkõige õppimise protsessi ja mitte olemasolevaid teadmisi, mida edastatakse. Mitteformaalne õppimine kannab demokraatlikke ja osalemisega seotud väärtusi, kuivõrd õppimine ei toimu läbi autoriteedi, vaid pigem läbi ühiste teadmiste loomise.

Keeleõppes on olulisel kohal erinevate osaoskuste arendamine: lugemine, kuulamine, kõnelemine ja kirjutamine. Neid on võimalik arendada koolikeskkonnas formaalõppe raames, aga ka mitteformaalses ja informaaalses õppes. Keeleõppeks ongi väga erinevaid võimalusi just mitteformaalse õppe kaudu.

Kõikvõimalikud laagrid on suurepäraseks võimaluseks oma keeleoskuse arendamiseks. Mitte ainult keelelaagrid, vaid ka nt teemalaagrid, puhkelaagrid, spordilaagrid, kunstillagrid jm. Just seal saab proovida oma kõnelemisoskust ja lihvida kuulamisoskust, katsetada uute sõnade kasutamist ja koguda julgust suhtlemiseks.

Osalemine erinevatel väljasõitudel, ekskursioonidel ja matkadel loob vahetu olukorra keele kasutamiseks, kus nähtava ja ümbritseva kaudu kogutakse uut sõnavara. Pereõppes osaledes on ideaalne võimalus argipäevaga seonduvat õppida, kus puudub küll vastav õppekava, kuid kus ometigi on teatud struktuur, rutiin ja sõnavara: söögikorrad ja toiduvalmistamine, aiatööd või tubade koristamine, ühised tegevused ja külaliste vastuvõtt jne.

Mitteformaalset õppimist võibki kirjeldada kui inimese teadlikku arenemist sotsiaalses keskkonnas (ja seda vanusest sõltumata), mida iseloomustavad:

- Eesmärgipärasus ja kavatsuslikkus. Õppetegevusel on siin omad eesmärgid ja tegevus on vastavalt sellele ka organiseeritud ja struktureeritud.
- Vabatahtlikkus. Õppimise aluseks on motivatsioon.
- Õppijakesksus. Õppimine tugineb õppija eelnevatele kogemustele ja teadmistele ning enesetäiendamise vajadusele.
- Paindlikkus struktureeritud moel. Eelkõige just tegevuse, meetodite ja keskkonna väljatöötamisel.
- Kättesaadavus. See on võimalik kõigile, vaatamata eelnevale õpikogemusele, majanduslikule olukorrale vm.
- Individuaalse ja sotsiaalse õppimise tasakaal.

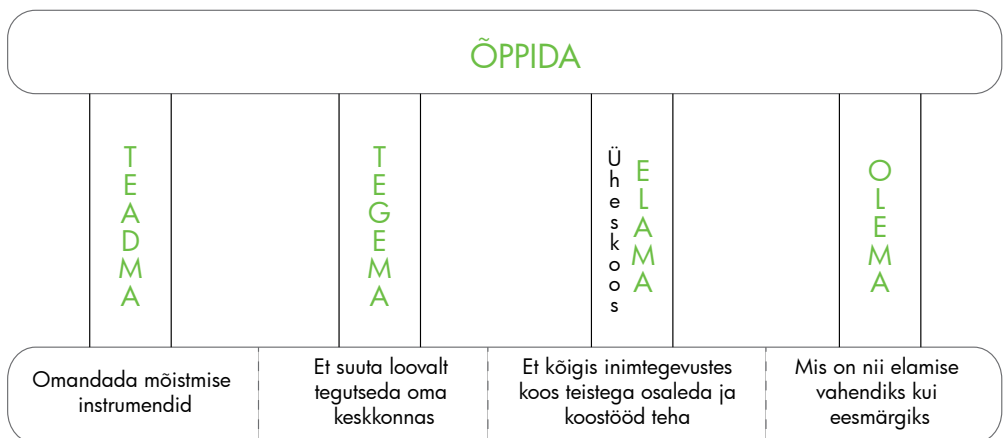
Kooliväline keskkond loob keeleoskuse arendamiseks hulgaliselt võimalusi. Lisaks laagritele ja väljasõitudele on tänapäeval hulgaliselt noorteseminare ja -koolitusi, kus osaleda. Huviringid ja vabaaja tegevused noortekeskustes ja huvikoolides. Suurepäraste tegevusprogrammidega noorteorganisatsioonide tegevustes osalemine, olgu selleks skaudid või gaidid, 4H või ELO, kodutütred või noored kotkad jpt. Mitteformaalne õppimine noorteühendustes toimubki kindla astmelise õppekava alusel, olgu see nimetatud katseteks või järkudeks.

Lisaks vastab just mitteformaalne õppimine UNESCO poolt kirjeldatule, mille kohaselt peaks haridus laiemas mõttes „võimaldama igal inimesel avastada ja päevalvalgele tuua oma loovat potentsiaali ning seda rikastada, et leida aare, mis peitub igaühes meist. See tähendab, et tuleb minna kaugemale instrumentaalsest hariduse mõistest, kus hariduses nähakse protsessi, mis tuleb läbida, et saavutada teatavaid eesmärgi (oskusi, võimeid või majanduslikku potentsiaali) ja jõuda hariduseni, mille eesmärk on isiku täielik areng, ehk lühidalt – olema õppimine“.¹

¹Õppimine – varjatud varandus: 21. sajandi hariduse rahvusvahelise komisjoni aruanne UNESCOle. 1999, lk 81-93.

UNESCO aruande kohaselt seisab haridus neljal tugisambal: õppida teadma, tegema, üheskoos elama ning olema (vt joonis 5).

Õppida teadma tähendab piisavalt laia üldhariduse ühendamine võimalusega töötada sügavuti väheste õppeainetega. See tähendab ka õppima õppimist, et pidevhariduse võimalusi ära kasutada. Õppida tegema tähendab lisaks kutseoskustele ka suuremat pädevust paljude olukordadega toimetulemiseks ning meeskonnatööks. See tähendab ka, et noored õpivad tegutsema mitmesuguste sotsiaalsete- ja töökogemuste kaudu kas mitteformaalselt vastavalt kohalikule või riiklikule kontekstile või formaalselt kursuste kaudu, kus töö ja õppimine vahelduvad. Õppida koos elama tähendab, et on vaja arendada teistest arusaamise oskust ning oskust koos tegutseda, viia ellu ühiseid projekte ning õppida konfliktidega toime tulema – pluralismi, vastastikuse mõistmise ja rahu vaimus. Õppida olema tähendab omaenda isiksuse arendamist, et suuta tegutseda senisest suurema autonoomia, otsustusvõime ja isikliku vastutustundega. Selles seoses ei tohi haridus jätta tähelepanuta ühtki aspekti inimese potentsiaalis – mälu, arutlusvõimet, esteetilist meelt, füüsilisi võimeid ega suhtlemisoskust.

Joonis 5. Õppimise mõiste UNESCO aruande (1999) kohaselt.

PRAKTILISED NÄITED KOOLIVÄLISE KEELEÕPPE KORRALDAMISEST

NARVA 6. KOOLI KEELELAAGRITE KOGEMUSEST	37
MILLES ON MEIE EDU VÕTI?	38
TALLINNA LAAGNA GÜMNAASIUMI SUVELAAGRID	41
PEREÕPE 2010. AASTAL ÜLE EESTIMAA	42

NARVA 6. KOOLI KEELELAAGRITE KOGEMUSEST

Maret Annuk, Narva 6. Kooli keelesaagrite projektijuht

Meie esimene keelesaager toimus 2005. aastal. Sel aastal liitus Narva Joala Kool hilis-keelekümbelprogrammiga, 6. klassi õpilased hakkasid õppima eesti keeles loodusõpetust. Tunnis õppisid lapsed eesti keeles, aga väljaspool kooli polnud neil kellegagi eesti keeles suhelda, sest Narva on valdavalt venekeelne linn. Arvasime, et oleks tore, kui meie õpilased saaksid suvel suhelda eestlastest eakaaslastega. Teiselt poolt soovisime ka, et linnalapsed näeksid oma silmaga metsa, jõge, järve, sood – kõike seda, mida nad loodusõpetuse tunnis õppisid. Nii tekkis idee kirjutada keelesaagri projekt „Keelekümbel looduses“. Projektijuhiks hakkasin mina, meeskonda kuulus keelekümbelklassi klassijuhataja Irena Kedus ja eesti keele õpetaja Ljudmila Aleksandrova.

Kohtla-Järve Ühisgümnaasiumi keelesaager 2009

Laagripaigaks leidsime Põlvamaalt Savernast Relvo Sport motelli, millel oli noortelaagrite korraldamise luba. Tugiõpilasteks palusime kohaliku Saverna põhikooli lapsi. Ja siin meil vedas – koos lastega saime oma projektimeeskonda ka Saverna põhikooli huvijuhi ja muusikaõpetaja, kohalike noorkotkaste ja kodutütarde juhi Saidi Tammeoru. Teisel aastal liitus meiega ka matemaatika ja informaatikaõpetaja Vladimir Runin.

Esimene laagriprojekt oli raske, mulle oli see üldse esimene projektikirjutamise kogemus. Kõige keerulisem oli eelarve koostamine ja eriti finantsaruanne, seda pidi parandama lausa mitu korda. Irena ja Ljudmila olid küll varem töötanud kasvatajatena suures lastelaagris, aga projektlaagris on asi täiesti teine. Kõike pidi ise tegema ja kõige eest vastutama, nii eelarve täitmise, päevakava, tegevuste ja keeleõppe eest. Aga lastele meie projekt meeldis ja kohe koju saabudes hakati küsima, millal järgmine laager tuleb.

Nüüd oleme korraldanud keelelaagreid Savernas juba kuus aastat. Joala Kool on vahepeal liidetud Narva 6. Kooliga. Projektimeeskonna liikmed on siirdunud tööle teistesse koolidesse ja seega on meie sihtrühm laienenud, nüüd osalevad meie keelelaagrites juba kolm Narva kooli. Samuti on laienenud tugiõpilaste ring. Saverna Põhikooli õpilaste kõrval oleme kaasanud õpilasi ka Narva Eesti Gümnaasiumist, Kiviõli 1. Keskkoolist ja Põltsamaa Ühisgümnaasiumist. Muutumatuks on aga jäänud meie keelelaagrite positiivne tagasiside ja küsimused, kas järgmisel suvel jälle laager toimub.

MILLES ON MEIE EDU VÕTI?

Arvan, et kõigepealt see on meeskonnatöös. Oleme kõik laagrid korraldanud sama meeskonnaga. Igal aastal on lisandunud uusi kogemusi ja mõtteid, saame tihti kokku, et arutada, mida võiks paremini teha.

Suurt tähelepanu pöörame noortelaagris turvalisusele, laagrireeglid on kindlaks määratud ja täitmiseks kõigile. Enne laagrit toimub koolitus õppijatele, tugiõpilastele ja ka lastevanematele. Kui laagris on kindel kord, on kasvatajatel kergem töötada, lapsed tunnevad ennast turvaliselt ja vanemad ei muretse oma laste pärast.

Tähtis on, et meie keelelaagrid on tihedalt seotud riikliku õppekavaga, kasutame lõimitud aine- ja keeleõppe põhimõtteid. Iga keelelaager on seotud mingi kindla õppeainega, igal aastal on teema erinev. Kõige tänuväärsem on keelelaager muidugi loodusainete toetamiseks, sest Lõuna-Eesti loodus pakub siin suurepäraseid võimalusi. Oleme keelelaagriga matkanud Taevaskojas, vaadanud Piusa liivakivikoopaid, Tamme Lauri tamme, käinud Elistvere loomapargis, Suurel Munamäel, Meenikunno soos, Tõravere observatooriumis, Tartu Ülikooli loodusemuuseumis, Ahhaa teaduskeskuses. Ravimtaimede tundmist oleme õppinud Metsamoori perepargis. Õpilased on ise teinud loodusvaatlusi ja jälginud ilma.

Teine oluline valdkond meie jaoks on Eesti kultuur ja ajalugu. Lapsed on käinud Palamuse kihelkonnamuuseumis, Põlva talurahvamuseumis, Eesti maanteemuuseumis, Eesti rahva muuseumis, Tartu mänguasjumuuseumis, Setu talurahvamuseumis, Otepää lipumuuseumis. Muuseumites pole me piirdunud ainult eksponaatide vaatamisega, vaid kasutame kõiki muuseumipedagoogika võimalusi, oleme osalenud muuseumitundides, maastikumängudes, rollimängudes ja lavastustes.

2010. aasta oli lugemisaasta. Sel aastal käisid lapsed Pokumaal, Võrus lauluisa Kreuzwaldi muuseumis. Loomulikult oli keelelaagris kaasas ka valik eestikeelseid raamatuid ja ajakirju. Ja kuigi lapsed suvel just lugeda ei armasta, tutvustasime uusi lasteraamatuid keeletunnis ja korraldasime viktoriine.

Loomulikult ei ole võimalik suvelaager ilma sportlike tegevusteta. Traditsiooniliseks on saanud orienteerumisvõistlus ja seiklusrada, tennise- ja jalgpallilahingud, luure- ja maastikumängud. Väga meeldib lastele nn laagripood, kus seiklusrajal teenitud „laagriraha“ eest saab osta maiustusi ja laagrimeneid.

Suur osa meie keelelaagris on loovuse arendamisel. Õigupoolest peab siinkohal ikka ja jälle imestama, kui loovad on lapsed. Neile võib ainult idee kätte anda, edasi teevad lapsed juba kõik ise, alates kostüümidest kuni lavastuseni. Ja kui ka kõik peavad esitama ühte ja sama eesti muinasjuttu, valmivad täiesti eriilmelised lavastused. Loomingulised konkursid toimuvad iga päev ja siin on olnud moto, et kaasa löövad kõik, esineb kogu rühm. Ja seda tava pole veel kordagi rikutud! Loomingulistest konkurssidest on traditsioonilised tantsukonkurss, laulukonkurss Relvovisioon, pantomiimide konkurss, reklaamikonkurss. Viimase konkursiga seoses tuleb meelde naljakas lugu. 2010. aasta suvel ei tahtnud lapsed hommikuti putru süüa ja me mõtlesime, et pühendame reklaamikonkursi pudrusöömise reklaamile. Lapsed mõtlesid välja nii vaimukad ja löövad reklaamid, et järgmisel hommikul küsisid kõik putru.

Kuigi laagripäevad on täis huvitavaid üritusi, on meie laager eelkõige keelelaager. Iga päev toimuvad keeletunnid, kus püüame rakendada aktiivõppe meetodeid, mängu, rühmatööd. Eriti efektiivne on paarisöö, kus igal venekeelsel õpilasel on eestikeelne tugiõpilane. Igal hommikul tehakse keeletunnis kokkuvõtteid eelnevast laagripäevast, mis vormistatakse ka paberil. Laagri lõpus on igal rühmal koostatud oma laagrimapp.

Leiame, et väga tähtis on laste motiveerimine. Laagri jooksul tunnustame kõiki lapsi. Aukirja saab mitte ainult spordivõistluste ja loominguliste konkursside võitmise, vaid ka näiteks toa korrasoleku ja öörahu eest. Laagri lõpuõhtul saavad kõik lapsed tänukirja ja eestikeelse raamatu. Tähistame ka kõiki sünnipäevi.

Kõige toredam on aga see, et meie laager on tõeline integratsioonilaager. Muidugi õpitakse laagris eesti keelt, aga kõige tähtsam on eri rahvusest noorte suhtlemine. Laagrinädala jooksul on paljud lapsed saanud sõpradeks, lahkudes on nii mõnelgi silmis pisarad. Konflikte rahvuslikul pinnal pole ette tulnud kordagi. Tore on see, et suhtlemine jätkub ka pärast laagrit. Suheldakse internetis, aga käiakse ka üksteisel külas. Suvine keelelaager jätkub talvel. Juba kolm korda oleme kirjutanud õpilasvahetuse projekti ja Narva lapsed on õppinud talvel nädala Saverna Põhikoolis. Saverna lapsed omakorda on käinud Narvas külas.

Keelelaagrid on mõjutanud positiivselt ka Narva venekeelset kogukonda laiemalt. Pärast projekti lõppu oleme kirjutanud projektist kohalikus meedias. Tihti on lapsevanemad ja inimesed astunud meile tänaval ligi, kiitnud ja küsinud tulevikuplaanidest. On helistatud ka kaugemalt. See on tagasisideks, et meie keelelaagrid on olnud vajalikud.

TALLINNA LAAGNA GÜMNAASIUMI SUVELAAGRID

Marge Toome, keelesaagri projektijuht

Tallinna Laagna Gümnaasium on õpilastele suvelaagreid korraldanud juba üle 15 aasta. Viimased kolm suve on lisaks puhkusele pakutud võimalust ka õppelaagris osaleda, kus õpetatavateks aineteks on õpilaste soovil olnud matemaatika, eesti keel ja inglise keel.

Õppelaagrist kasvas välja eesti keele ja kultuuri õpetamise idee tugiõpilaste abi kasutades. Õppetöö laagris oli uueks meeldivaks kogemuseks ja keegi ei olnud sellest frustreritud, vaid otse vastupidi – enamik õpilastest osales õppelaagris kõigil kolmel aastal ja olid abiks mitte-eestlaste tugiõpilastena. Põhirõhk on loomulikult alati õpetaja entusiasmil. Õpetajateks laagrisse olidki valitud ainult need, kes ise oma tööd väga armastavad ja südamest teist õpetada soovisid. Eesti keele õpetajaks oli väga suure kogemustepagasiga Eve Koit Tallinna Laagna Gümnaasiumist.

Mihhail Lotman tsiteerib Õhtulehes Rein Taageperat: /–/„alguses meelsus, siis keelus“.² Esimestel päevadel saigi eelkõige algust tehtud eesti kultuuri tutvustamisega. Tugiõpilased said koos oma nn hoolealustega (mitte-eestlastega) õpetajalt ülesande ning aitasid seda ette valmistada. Teemad olid lihtsad (näiteks tutvustada eesti keeles laagri ümbruses kasvavaid taimi, jutustada toimunud üritustest laagris ja Eestis üldse, esitada luuletus, koostada mõistekaart). Oli muidugi ka tunde, kus mitte-eestlastega tegeles vaid õpetaja. Tavaliselt algas tund sellega, et õpetaja tutvustas kõigile mingit teksti, probleemi, olukorda ning seejärel jätkus töö paarides (õpilane-õpetaja). Hiljem kuulati ühiselt vastused ja tehti kokkuvõte. Tugiõpilased suhtusid oma töösse reeglina entusiastlikult, mitmed neist suhtlesid oma hoolealustega tihedalt ka väljaspool tunde. Arvatavasti tuli see kasuks mõlemale poolele: nad õppisid tundma teisest rahvusest inimest enda kõrval. NB! Siiski kippusid eesti ja vene noored sageli omavahel vestlema hoopis inglise keeles.

Paikapidavaid järeldusi nii lühikese ajavahemiku põhjal teha muidugi ei saa, aga meie laagri katset võib tänu asjalikele tugiõpilastele õnnestunuks lugeda. Nüüdseks on selgunud, et sageli osutub teistest rahvustest noorte integreerimine meie ühiskonda äärmiselt keeruliseks protsessiks ja mitmed meetmed selles vallas pole end õigustanud. Suured summad on tühja läinud?! Tulemuslikku tööd saabki teha väga väikese õpilasgrupiga. Ei ole mõeldav, et laagris 36-st õpilasest on 18 eestlast ja 18 mitte-eestlast. Keeleõppe puhul see ei toimi!

² Rainer Kerge. 30.04.2011. Mihhail Lotman: „Eesti keele oskus on Eesti-vaenulikule venelasele suur relv.“. Õhtuleht. www.oh tuleht.ee.

PEREÕPE 2010. AASTAL ÜLE EESTIMAA

Kristiine Vahtramäe

UNICEF Eesti Fondi korraldamisel osales 2010. aastal 72 kodakonduseta, kuid Eestis elavat noort keelearnõppes programmis, kus eesti keele ja kultuuriga tutvumine toimus eesti peredes.

Projekti kavandades mõlgutasime muremõtteid, et kuidas me leiame eesti pered, kes oleksid nõus võtma oma kodudesse võõraid lapsi, et neil aidata kohaneda siinse kultuuriga ja anda võimalus elada eestikeelses keskkonnas. Andsime ajakirjanduses teada pakutavast vajadusest ja meie suureks rõõmuks selgus, et Eestis on olemas palju peresid, kes on selleks valmis. Eelnevalt oli peredel võimalik osaleda koolitusel ja ka tegevuse käigus tekkinud küsimustele või probleemidele lahenduste leidmiseks oli peredele tagatud ööpäevaringne tugi ning nõustamine, mida ka mitmel korral kasutati.

Perede koolitusel tutvustasime projektiga seonduvaid tingimusi ja tutvustasime lõimumise iseärasusi, rääkisime kohanemisest ja psühholoogilisest aspektist, mis paratamatult uue/ ajutise pereliikmega kaasnevad. Koolituselt tõusis ainult üks pereema püsti ja lahkus, öeldes, et see pole tema jaoks. Teised pered osalesid ja töid endaga kaasa ka tuttavate peresid.

Lapsed olid erinevatest maakondadest ning tihti tuli peresse jõudmiseks sõita bussiga teise linna või külasse, kuhu neid oodati. Kõigil põksusid südamed ärevalt põues küsimusega, et kuidas ma ta ära tunnen... Üks pereema ütles lausa, et ta teadis kohe, kui nende "tütar" bussist maha astus, et see on just tema. Teine pere rääkis, et nad läksid bussile vastu koos lapsega ning nende üllatus oli tõeliselt suur, kui bussist maha astuv neiu nägi välja nagu nende pere laps – justkui oleks tegu kaksikutega. Välimuselt sarnaseid lapsi juhtus meil kokku mitmeid, mis tekitas küsimuse, et kas me valime lapsi pildi järgi. Ei valinud. Kui vene keelt kõnelevate laste kohta olid meil dokumendid, millel ähmased fotod, siis eesti peredest laste kohta puudusid meil täpsemad andmed, teadsime vaid nime, vanust, sugu ja harrastusi.

Peresuvi 2010. aastal möödus väga aktiivselt ja emotsionaalselt. Algul perede jaoks hirmutav kahenädalane periood möödus kiirelt ning kõiki planeeritud tegevusigi ei jõutud ära teha. Ühiselt käidi muuseumites, teatrites, teemaparkides, kinos, rannas, vanaemal külas, ekskursioonidel, matkamas, kontserdil, festivalidel jm. Koos mängiti, õpiti, lauldi, valmistati toitu, käidi marjul, loeti raamatuid, vaadati filme. Ehk tehti samu asju ja tegevusi, mida tavaliseltki, kuid koos uue pereliikmega. Perede jaoks olid kaks suvenädalat väga mitmekülgsed ja põnevad. Tekkinud omavahelised kontaktid ja sidemed muutusid tugevamaks, hiljem käisid pered üksteisel külas – Võrumaalt Narva ja Sillamäelt Viljandimaale.

Tagasisides tõdeti nii eesti kui venekeelsete laste perede poolt, et just pereõppe kaudu omandati märkimisväärselt enam uusi sõnu ja lihviti suhtlemisoskust, kogeti erinevaid kultuuritaustu ja kombeid ning õpiti üksteist lähemalt tundma. Just pere keskel nähti, kogeti, mõisteti ja õpiti üksteise keelt, kultuuri ja kombeid kõige vahetumalt.

